

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО  
ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ  
Відділ комплексного опрацювання документів

ЗАТВЕРДЖУЮ

Генеральний директор НБУВ

Л. А. Дубровіна

« \_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2024 р.

## **ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ МІЖ РУБРИКАТОРОМ НБУВ І УДК**

**Розділ**

**Б Природничі науки в цілому. Екологія / 502 Наука про  
навколишнє середовище. Енвайронментологія. Збереження  
природних ресурсів. Екологія**

Науково-методичний посібник

**Київ, 2024**

**Автор-укладач:**

Гуренко Євгенія Юріївна, м. н. с.

**Рецензенти:**

- Коновал Людмила Володимирівна, завідувач відділу технологій електронного науково-інформаційного обслуговування НБУВ, кандидат наук із соціальних комунікацій;
- Самохіна Наталія Федорівна, завідувач відділу наукової організації електронних інформаційних ресурсів Інституту інформаційних технологій НБУВ, кандидат технічних наук

Науково-методичний посібник затверджено науково-методичною радою Інституту інформаційних технологій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, протокол №2 від 12 грудня 2024 р.

Науково-методичний посібник містить таблицю відповідності між Рубрикатором НБУВ і Універсальною десятиковою класифікацією для розділів «Б Природничі науки в цілому. Екологія / 502 Наука про навколишнє середовище. Енвайронментологія. Збереження природних ресурсів. Екологія». Видання призначене для працівників Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та інших бібліотек України, які здійснюють наукове опрацювання документів.

## **Зміст**

<b>Вступ</b>	<b>4</b>
<b>Б Природничі науки в цілому</b>	<b>5</b>
Б1 Охорона природи. Екологія	6
Б11 Охорона та захист природи в цілому. Навколишнє середовище та суспільство	7
Б12 Раціональне використання та відновлення природних ресурсів	9
Б13 Антропогенний вплив на біосферу. Екологічна безпека в цілому	10
<b>Список використаних джерел</b>	<b>14</b>

## Вступ

Сучасні наукові бібліотеки мають забезпечувати високий рівень інформаційного супроводу наукових досліджень, освіти та практичної діяльності, що передбачає оптимізацію наукового опрацювання надходжень і удосконалення засобів ефективного доступу до бібліотечних фондів. Одним з важливіших процесів формування стійкої основи якісного функціонування автоматизованих інформаційно-пошукових систем є, зокрема, удосконалення складників їх лінгвістичного забезпечення, які підтримують процес наукового опрацювання документів.

Визначення відповідності між компонентами різних інформаційно-пошукових мов і застосування зв'язків між незалежними класифікаторами під час систематизації документів оптимізує процес прийняття класифікаційних рішень і зумовлює їх уніфікованість, що дає змогу забезпечити точність і повність результатів тематичного пошуку в електронному каталозі Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського. Зв'язки між рубриками Рубрикатора НБУВ і Універсальної десяткової класифікації у базах даних є зручним засобом навігації і пошуку в масивах інформаційних ресурсів, важливим компонентом лінгвістично-довідкового забезпечення автоматизованої бібліотечної технології.

Укладання методичних та інструктивних матеріалів щодо наукового опрацювання документів спрямовано на підвищення ефективності функціонування інформаційно-пошукової системи і використання інформаційного ресурсу бібліотеки, а також є важливим етапом адаптації наукової бібліотеки до умов сучасного інформаційного суспільства.

## **Б Природничі науки в цілому**

Література, яка охоплює всі або декілька галузей природознавства

*Окремі галузі природознавства див:*

*Фізико-математичні науки В*

*Хімічні науки Г*

*Геолого-географічні науки Д*

*Біологічні науки Е*

**УДК 5** Математика та природничі науки

**502** Наука про навколишнє середовище. Енвіронментологія. Збереження природних ресурсів. Екологія

**502.2** Навколишнє середовище як ціле

### **Б.в Методологія досліджень в галузі природознавства**

**УДК 001.8:5** Методологія досліджень в галузі природознавства

### **Б.в55 Філософські методи природознавства**

**УДК 101.8:5** Методи філософування у природознавстві

### **Б.г Історія природознавства**

**УДК 5(091)** Історія природознавства

### **Б.е Організація наукової та науково-дослідної роботи в галузі природознавства**

**УДК 001.89:5** Організація наукової та науково-дослідної роботи в галузі природознавства

### **Б.е(...) л611 Природознавчі музеї**

**УДК 069.029:5** Природознавчі музеї

### **Б.е(4УКР) л611 Природознавчі музеї України**

**УДК 069.029:5](477)** Природознавчі музеї України

### **Б.р Вивчення і викладання природничих наук. Природнича освіта**

**УДК 5:37** Вивчення і викладання природничих наук. Природнича освіта

## **Б1 Охорона природи. Екологія**

Взаємодія людини з природним середовищем і середовищем, створеним самою людиною: навколишнє середовище і науково-технічний прогрес, концепція екорозвитку тощо ; глобальна екологія, глобальні кризові явища в екології: зникнення багатьох видів рослин і тварин, деградація багатьох тисяч річок і озер тощо ; екологічне виховання і освіта населення ; екологічні катастрофи ; екологія літосфери, гідросфери та атмосфери в цілому ; сільськогосподарська екологія в цілому ; інженерна (промислова) екологія в цілому.

*Екологія окремих об'єктів навколишнього середовища див. у відповідних підрозділах класифікації:*

*Урбоекологія А72*

*Екологія гідросфери Д220,8*

*Екологія атмосфери див. Д230,8*

*Екологія літосфери див. Д34*

*Загальна екологія див. Е0\*80*

*Біосфера див. Е0\*807*

*Екологія людини див. Е70\*80*

*Сільськогосподарська екологія див. П008*

*Екологічне виховання див. Ч311.352.27*

*Екологічна етика див. Ю75*

**УДК 502/504** Наука про навколишнє середовище. Енвайронментологія. Збереження природних ресурсів. Загроза навколишньому середовищу та захист від неї.  
Екологія

**502.211** Біосфера

**502.3** Атмосфера

**502.51** Гідросфера

**502.52** Літосфера

**502.521** Ґрунт

**502.7** Надра Землі

**502/504:911.375.1** Урбоекологія

## **Б1 в Методологія досліджень в екології**

**УДК 502/504:001.8** Методологія досліджень в екології

## **Б1 г Історія екології як науки**

**УДК 502/504(091)** Історія екології як науки

## **Б1 р Вивчення і викладання екології. Екологічна освіта**

**УДК 502/504:37** Екологічна освіта

## **Б1 ц Екологічна стандартизація і сертифікація**

**УДК 502/504:006.3/.8** Екологічна стандартизація і сертифікація

## **Б11 Охорона та захист природи в цілому. Навколишнє середовище та суспільство**

*Соціальна екологія див. С5\*63*

**УДК 502.1** Навколишнє середовище та суспільство. Охорона та захист природи в цілому

### **Б111 Організація природоохоронної роботи. Економічні основи природоохоронної діяльності**

*Екологічні проблеми економіки див. У010.28*

*Світова економіка охорони навколишнього середовища див. У528*

*Еколого-економічні проблеми України див.У9(4УКР)28*

**УДК 502.13** Організація та управління природоохоронної роботи

### **Б112 Законодавчі, адміністративні, соціальні природоохоронні заходи**

*Екологічне право див. Х85*

*Рада управляючих програми ООН з питань навколишнього середовища (ЮНЕП) див. Х915.212.028.3*

**УДК 502.14** Соціальні, адміністративні, законодавчі природоохоронні заходи

**341.16:502/504** Рада управляючих програми ООН з питань навколишнього середовища (ЮНЕП)

**349.6** Правові проблеми охорони навколишнього середовища. Екологічне право

### **Б112 л0 Програми, плани конференцій з навколишнього середовища**

**УДК 502.14(063)** Програми, плани конференцій з навколишнього середовища

### **Б112 л5 Організації, що сприяють збереженню навколишнього середовища**

**УДК 502.14:061** Організації, що сприяють збереженню навколишнього середовища

### **Б113 Контроль якості навколишнього середовища. Контроль забруднення**

*Біологічний моніторинг див. Е0\*881*

**УДК 502.173** Контроль за уживанням, уникненням шкоди, нормуванням ресурсів

**502.175** Контроль якості навколишнього середовища. Контроль забруднення

**614.7** Гігієна повітря, води, ґрунту. Забруднення та контроль за ними

#### **Б113.1 Контроль та управління якістю атмосферного повітря**

*Хімічний склад атмосфери див. Д232.2*

**УДК 502.173:502.3:613.15** Контроль та управління якістю атмосферного повітря

**502.173:502.3:621.43.068.4** Контроль забруднення атмосфери вихлопними газами

**351.777** Нагляд за гігієною повітря, ґрунту, вод

**614.71** Гігієна повітря. Забруднення повітря

## **Б113.2 Контроль забруднення вод Світового океану, поверхневих та підземних вод**

*Охорона вод суши див. Д222,8*

*Охорона підземних вод див. Д479 Прикладна гідрогеологія*

*Гідробіологічний моніторинг див. Е0\*820\*881*

*Контроль якості питної води див. Р121.51 Санітарний нагляд і контроль за водопостачанням*

**УДК 502.173:504.5:502.51(26+28)** Контроль забруднення вод Світового океану, поверхневих та підземних вод

**502.173:574.5** Гідробіологічний моніторинг

**502.51:556.11** Охорона підземних вод

**502.51:556.5** Охорона вод суши

**351.777** Нагляд за гігієною повітря, ґрунту, вод

## **Б113.3 Контроль і управління якістю ґрунтів**

*Охорона ґрунтів див. П038.3*

**УДК 502.173:502.521** Контроль і управління якістю ґрунтів

**351.777** Нагляд за гігієною повітря, ґрунту, вод

**614.76** Забруднення ґрунту та повітря

## **Б114 Заповідна справа і міжнародне співробітництво у галузі охорони живої природи**

*Охорона живої природи див. Е0\*88*

*Природні території, які охороняються: заповідники, заказники, національні парки див. Е0\*88 лб4*

*Природно-заповідний фонд України див. Е0\*88(45УКР) лб4*

*Рідкісні біологічні види та ті, що зникають див. Е0\*884*

*“Червона” книга див. Е0\*884 я2*

*“Червона” книга України див. Е0\*884(45УКР) я2*

**УДК 502.172** Захист живої природи від небезпеки

**502.172:339.9** Міжнародне співробітництво у галузі охорони живої природи

**502.172:502.211** Охорона біосфери. “Червона” книга

**502.172:502.211(477)** “Червона” книга України

**502.172(1-751.3)** Заповідники, заказники, національні парки

**502.172(477-751.3)** Природно-заповідний фонд України

## **Б12 Рациональне використання та відновлення природних ресурсів**

Рациональне природокористування

Література, яка розглядає одночасно охорону живої та неживої природи  
*Забруднення, моніторинг і охорона окремих об'єктів живої та неживої природи див. у відповідних підрозділах класифікації Б1*

*Охорона живої природи див. E0\*88*

*Охорона, рациональне використання і відтворення біологічних ресурсів див. E0\*882/574:502.171*

*Економічне регулювання рационального природокористування див. U528.1/338.246:502.171*

*Правове регулювання в галузі господарства див. X811.2/342.951*

- УДК 502.171** Захист, рациональне використання та відновлення природних ресурсів  
**502.171:502.211** Захист, рациональне використання та відновлення біологічних ресурсів  
**502.171:502.51** Рациональне використання водних ресурсів

## **Б121 Контроль рационального використання природних ресурсів**

*Економія сировини та матеріалів див. U50-553.81/338:553.04, а також U9(4УКР)0-553.81/338:502.171/.174](477)*

- УДК 502.173** Контроль за вживанням, нормуванням ресурсів

## **Б122 Заходи щодо рационального використання та відновлення природних ресурсів**

*Використання промислових відходів див. Ж692*

*Утилізація та використання радіоактивних відходів див. Л362.09*

*Знешкодження твердих відходів див. Н931.103*

*Відновлення лісу див. П344*

*Ресурсозбереження див. U50-553.81, а також U9(4УКР)0-553.81 Економія сировини та матеріалів. Ресурсозбереження в Україні*

*Енергозбереження див. U50-554.081, а також U9(4УКР)0-554.081 Економія енергії та палива. Енергоефективність та енергозбереження в Україні*

- УДК 502.174** Заходи щодо відновлення, рятування ресурсів. Безвідходні та низьковідходні технології  
**502.174:330.15:553.04** Економія сировини та матеріалів. Ресурсозбереження  
**502.174:620.9** Заходи щодо енергозбереження  
**351.777.61** Відходи. Знищення відходів. Сміття  
**621.039.7** Радіоактивні відходи та їх використання  
**628.4.038** Промислові відходи та їх використання  
**630\*234** Сприяння природному відновленню лісу. Рубання лісу  
**658.567** Перероблення відходів виробництва (браку, залишків, побічних продуктів, брухту тощо)

## **Б13 Антропогенний вплив на біосферу. Екологічна безпека в цілому**

Техноекологія

УДК 504 Загроза навколишньому середовищу

### **Б13 в621.5 Прогнозування показників екологічної безпеки територій**

УДК 504-047.72 Прогнозування показників екологічної безпеки територій

### **Б13 в623.5 Оцінювання змін стану екологічної безпеки територій**

УДК 504-047.44 Оцінювання змін стану екологічної безпеки територій

### **Б131 Природна небезпека. Природні катастрофи**

*Дія природних абіогенних факторів та умов середовища на живі організми див. Е0\*801.1-65*

УДК 504.4 Шкода від природних факторів. Природні катастрофи. Природна небезпека

#### **Б131.1 Шкода довкіллю від ураганів**

*Бурі та урагани див. Д237.26*

УДК 504.4:551.515.2 Шкода довкіллю від ураганів

#### **Б131.2 Шкода довкіллю від повеней**

УДК 504.4:556.166 Шкода від повеней

#### **Б131.3 Шкода довкіллю від засухи**

*Посуха див. П021.171*

УДК 504.4:551.577.38 Шкода від засухи

#### **Б131.4 Шкода довкіллю від лісових пожеж**

*Лісові пожежі див. П348*

УДК 504.4:630\*43 Шкода довкіллю від лісових пожеж

### **Б132 Екологічні наслідки людської діяльності**

УДК 504.61 Шкода навколишньому середовищу від діяльності людини

#### **Б132.1 Шкода навколишньому середовищу, спричинена будівельними роботами**

УДК 504.61:69 Шкода навколишньому середовищу, спричинена будівельними роботами

#### **Б132.2 Шкода від об'єктів ядерної енергетики. Ядерна безпека**

УДК 504.6:621.039 Шкода від об'єктів ядерної енергетики. Ядерна безпека

**Б132.3 Шкода довкілля, спричинена гірничодобувними роботами**

УДК 504.61:622 Шкода довкілля, спричинена гірничодобувними роботами

**Б132.31 Шкода довкілля, спричинена нафтодобувними роботами**

УДК 504.61:622.276 Шкода довкілля, спричинена нафтодобувними роботами

**Б132.4 Шкода навколишньому середовищу, спричинена військовими діями. Військова екологія**

УДК 504.61:355.01 Шкода, спричинена війною

**Б132.4(4УКР) Вплив військових дій на стан природних ресурсів України**

УДК 504.61:355.012](477) Вплив військових дій на стан природних ресурсів України

**Б133 Фізична екологія. Шкода від фізичних факторів**

*Фізичні фактори середовища див. Е0\*801.1-63*

УДК 504.6 Шкода від фізичних факторів

**Б133.1 Радіоекологія**

*Радіоекологія живих організмів див. Е0\*801.1-652.15*

УДК 504.6:539.16 Радіоекологія

**Б133.1 в621.5 Прогнозування загроз радіоактивного забруднення довкілля**

УДК 504.6:539.16-047.72 Прогнозування загроз радіоактивного забруднення довкілля

**Б133.19 Радіаційно-забруднені території**

УДК 504.6:539.16 Радіоекологія

614.73 Радіоактивні опади

**Б133.19(4УКР-4КИЇ) Чорнобиль Наслідки Чорнобильської катастрофи**

УДК 504.6:539.16](477.41) Наслідки Чорнобильської катастрофи

**Б133.19(4УКР-4КИЇ) л64 Чорнобиль Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник**

УДК 504.6:539.16(477-751.3) Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник

**Б133.19(4УКР1) Радіаційно-забруднені території Українського Полісся**

УДК 504.6:539.16(477.41/.42) Радіаційно-забруднені території Українського Полісся

## **Б133.2 Шкода, спричинена шумом. Акустична екологія**

УДК 504.6:534.322.3 Шкода, спричинена шумом

## **Б133.3 Шкода від дії електромагнітного поля**

УДК 504.6:537 Шкода від дії електромагнітного поля

## **Б134 Екологічна хімія**

Шкода від хімічно небезпечних матеріалів

*Хімічна екологія див. Е0\*807\*803.2 Біогеохімія. Енергетичний баланс біосфери. Хімічна екологія*

УДК 504.5 Шкода від небезпечних матеріалів. Забруднення

## **Б134.1 Забруднення довкілля продуктами хімічних виробництв. Екологічні наслідки хімічних аварій**

УДК 504.5:66 Забруднення довкілля продуктами хімічних виробництв. Екологічні наслідки хімічних аварій

## **Б134.2 Органічні забрудники довкілля**

УДК 504.5:547 Органічні забрудники довкілля

## **Б134.3 Забруднення довкілля важкими металами**

УДК 504.5:546.3/.8 Забруднення довкілля важкими металами

## **Б134.4 Забруднення стічними водами**

УДК 504.5:628.3 Забруднення стічними водами

## **Б134.5 Забруднення пестицидами**

УДК 504.5:661.16 Забруднення пестицидами

## **Б135 Руйнування озонового шару. Глобальне потепління. Вплив "парникових" газів на біосферу**

*Сучасне потепління клімату див. Д247.67*

УДК 504.7 Руйнування озонового шару. Глобальне потепління. Вплив "парникових" газів на біосферу

## **Б136 Біологічне забруднення. Генетичне забруднення**

*Генетична інженерія див. Е0\*440.4/602.6*

*Мутагенез див. Е0\*441.226/575.224*

УДК 504.3 Шкода від відомих природних або біологічних факторів  
504.35 Генетичне забруднення

**Б139 Техногенне забруднення окремих територій. Регіональна екологічна безпека**

УДК 504 Загроза навколишньому середовищу

**Б139(4УКР) Техногенне забруднення територій. Екологічна безпека України**

УДК 504(477) Техногенне забруднення територій. Екологічна безпека України

**Б139(4УКР-2К) Техногенне забруднення м. Києва**

УДК 504(477-25) Техногенне забруднення м. Києва

**Б139(4УКР-4ЗАК) Техногенне забруднення окремих територій Закарпаття**

УДК 504(477.87) Техногенне забруднення окремих територій Закарпаття

**Б139(4УКР1) Техногенне забруднення територій Українського Полісся**

УДК 504(477.41/.42) Техногенне забруднення територій Українського Полісся

**Б139(4УКР3) Техногенне забруднення окремих територій Заходу України**

УДК 504(477.8) Техногенне забруднення окремих територій Заходу України

**Б139(4УКР3,3) Техногенне забруднення окремих територій Українських Карпат**

УДК 504(477.8:234.421.1) Техногенне забруднення окремих територій Українських Карпат

**Б139(4УКР5) Техногенне забруднення територій Сходу України**

УДК 504(477.6) Техногенне забруднення територій Сходу України

## Список використаних джерел

1. Запольський А. К., Салюк А. К. Основи екології: підручник / За ред. К. М. Ситника. / К.: Вища школа, 2001.
2. Рубрикатор НБУВ. Скорочений варіант. К. В. Лобузїна, С. В. Галицька, Н. Я. Зайченко, Т. С. Медвідь, Н. В. Орєшина, І. П. Перенесїєнко, О. Г. Сандул; відп. ред. К. В. Лобузїна; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ, 2016. 570 с.
3. Статут Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Затверджено розпорядженням Президії Національної академії наук України № 383 від 14.06.2017 р.
4. Універсальна десяткова класифікація (УДК). Основна таблиця: 5 Математика та природничі науки; 60 Біотехнологія; 61 Медичні науки. Державна наукова установа «Книжкова палата України ім. Івана Федорова»; [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.; голов. ред. М. І. Сенченко]. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Кн. палата України, 2008. 419 с.
5. Хільчевський В. К., Забокрицька М. Р., Кравчинський Р. Л. Екологічна стандартизація та запобігання впливу відходів на довкілля. - К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. 192 с.